

GAYRİ MADDİ VARLIKLARA İLİŞKİN İŞLEMLERDE EMSALLERE UYGUNLUK
İLKESİNİN UYGULANMASI -BAZI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ-
APPLICATION OF THE ARM'S LENGTH PRINCIPLE IN TRANSACTIONS RELATED TO
INTANGIBLE ASSETS -PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS-

Zeynep Nihan ÇAMURCU¹

1. Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, zeynepnihanaladag@hotmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-4256-0335>

Öz

Kişilerin düşünel çabalarının ürünü olan gayri maddi varlıklar günümüzde transfer fiyatlandırması işlemlerinin büyük bir kısmının teşkil etmektedir. Gerek dijital ekonominin giderek artan kullanımını, gerekse 19. yüzyılın ortasından beri artan bilimsel gelişmelerin ekonomik sonuçları, başta çok uluslu şirketler olmak üzere, vergi yükünü azaltmak isteyen mükelleflerin vergi yasasının dolanılması niteliğindeki hukuka aykırı davranış biçimlerini gerçekleştirmelerine sebep olmaktadır. Bu davranış biçimlerine bir yanıt olarak vergi idarelerinin de kapsamlı bir biçimde ekonomik gerçekliğe ulaşma çabası söz konusu olmaktadır. Bu durum ise, vergilendirme sürecini hem mükellefler hem de idare açısından uygulanması zor bir süreç haline getirmektedir. Gayri maddi varlıkların konu olduğu transfer fiyatlandırması işlemlerinde, emsallere uygunluk ilkesinin uygulanması günümüzde hem vergi idareleri hem de mükellefler için zor bir yapıya bürünmüştür. Ayrıca Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (OECD) Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı (BEPS) projesiyle birlikte yapılan ve gayri maddi hak ödemelerinin konusunu oluşturan gayri maddi varlıkların tanımlanmasına ilişkin olan değişiklikler, konunun güncel gelişmeler ışığında ele alınmasını gerektirmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Transfer Fiyatlandırması, İlişkili Kişiler, Royalti Bedeli, Gayri Maddi Varlıklar, Vergilendirme.*

Abstract

Intangible assets, which are the product of the intellectual efforts of people, constitute a large part of the transfer pricing transactions today. Both the increasing use of the digital economy and the economic consequences of the scientific developments that have been increasing since the middle of the 19th century, cause the taxpayers (especially the multinational companies) who want to reduce the tax burden to realize the illegal behaviors that are the circumvention of the tax law. As a response to these behaviors, tax administrations are also trying to reach an economic reality in a comprehensive way. This situation makes the taxation process a difficult process to implement both for the taxpayers and the administration. The application of arm's length principle to transfer pricing transactions involving intangible assets has become a difficult structure for both tax administrations and taxpayers in today's world. In addition, the changes made with the Base Erosion and Profit Shifting project of the Organization for Economic Co-operation and Development regarding the definition of intangible assets that are the subject of royalty payments require the issue to be addressed in the light of current developments.

Keywords: *Transfer Pricing, Related Parties, Royalti Price, Intangible Assets, Taxation.*

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
03.11.2020 11.03.2020

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
28.06.2021 06.28.2021

DOI
<https://doi.org/10.30798/makuiibf.820703>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The subject of the study is the implementation of the arm's length principle in the transfer pricing transactions of the intangible assets, which are in the nature of the circumvention of tax and with the related parties of the businesses. The aim of the study is to identify the difficulties in determining the equivalent price in transactions related to intangible assets due to the unique nature of intangible assets and to provide suggestions for implementation problems related to them. At this point, the OECD approach and the Turkish approach will be examined separately, and the necessary elements for the definition of intangible assets will be revealed. The types of transactions in which intangible assets are the subject will be mentioned, concrete examples will be examined. In the study, the concept of "related person" and "arm's length principle" in transfer pricing are used in OECD-Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations and Turkish Corporate Tax Law Art. It will be examined and explained within the scope of 13.

Research Questions

The following questions were sought in the study: What is intangible asset and what are the types of it? What is transfer pricing? What is the arm's length principle and how does it apply to intangible assets? Are the definitions of intangible assets in Turkish legislation sufficient? What kind of problems are encountered in determining the equivalent price in transfer pricing transactions for intangible assets? What suggestions can be developed to solve these problems?

Literature Review

In the study, databases such as Heinonline, Ulakbim, EBSCO and foreign and Turkish sources in the field of tax law were used. The common idea that the authors meet in the sources used is that due to the unique nature of these assets, precedent determination in transfer pricing transactions for intangible assets is quite difficult and that tax authorities should make a more detailed examination by separating from the general transfer pricing practice in transactions related to intangible assets.

Methodology

The study is a research article in which the information obtained through the literature review is synthesized, problems are identified and solutions are offered.

Results and Conclusions

Intangible assets constitute the subject of most of the transfer pricing transactions that cannot be ignored today. The unique nature of intangible assets has led to the need to address the issue separately from general transfer pricing. As a matter of fact, in the transfer pricing guide published for businesses and tax administrations in OECD, intangible assets are discussed in a separate section as a special case. The primary problem in terms of transfer pricing transactions, which is the subject of intangible assets in Turkish tax law, is that the definition of intangible assets is not made correctly and precisely in the legislation. The second main problem is the problem of accessing comparable transaction

information. It is possible to solve this problem by establishing data banks by the tax administration. However, taking careful measures to protect tax privacy during this process is a separate obligation.

1. GİRİŞ

Günümüzde uluslararası ticaretin sınır tanımaz yapısı ve çok uluslu şirketlerin işlemlerinin büyük ölçüde “ilişkili kişiler” arasında gerçekleşmesi vergi matrahının tespitini zorlaştırmaktadır. Bu durum vergi yükünü azaltmak isteyen mükellefleri kanuna karşı hile niteliğinin vergi hukukundaki görünümü olan peçeleme (vergiyi dolanma) (Yılmaz, 2013) (Ağar, 2015) (Öncel, 1993) işlemlerine başvurma konusunda cesaretlendirmiştir. İlişkili kişiler arasında işlem fiyatının emsallere uygun biçimde yapılmasının yasa ile öngörülmesinin amacı, yasal düzenlemenin yokluğu halinde hukuki niteliği itibariyle peçeleme olan hukuka aykırı davranış biçiminin -yani emsallere aykırı ilişkili kişi işlemlerinin- önlenmesidir.

İlişkili kişiler arasındaki işlemler maddi varlıklara ilişkin olabileceği gibi gayri maddi varlıklara ilişkin de olabilir. Gayri maddi varlıklar karşılığında yapılan ödemelere “gayri maddi hak bedeli” adı verilmektedir. Gayri maddi hak bedelleri, yükümlülerin pazarladıkları yahut ürettikleri mallar için kullandıkları yeni yapıt, makine tasarımları veya üretim teknikleri için ödedikleri ve gider gösterdikleri bedellerdir (Uçar, 1993). Bahsi geçen ödemelerin de tıpkı maddi varlıklar karşılığında yapılan ödemeler gibi emsallerine uygun olması gerekmektedir. Gayri maddi varlıklardaki, özellikle değerlemesi zor olabilecek özel veya yüksek değerli ticari varlıklardaki sınır ötesi ticaretin artması, geleneksel transfer fiyatlandırması denetim uygulamalarının etkisiz kalabileceği düşüncesini beraberinde getirmiştir (Taylor, Richardson ve Lanis, 2015).

Son yıllarda, çok uluslu işletmeler nezdinde gerçekleştirilen vergi incelemelerinin neticelerine vergi idarelerinin olduğu gibi medya ve hükümet dışı örgütlerin de odaklandığı gözlemlenmektedir. Apple, Google, Amazon, Nike, Fiat ve Starbucks gibi dünya çapında tanınırlığı olan şirketlerin transfer fiyatlandırması yoluyla kârlarını düşük oranda veya sıfır oranında vergi uygulayan ülkelere aktarması, dünya basınına ciddi ölçüde meşgul etmiştir (Gupta, 2018). Gayri maddi varlıklara ilişkin köklü bir pazarın bulunmaması ve gayri maddi varlıkların değerlemelerinin objektif biçimde yapılamaması emsallere aykırı işlem yapılmasını kolaylaştırmış, çok uluslu işletme yönetimlerine vergi oranları farklı ülkeler arasında transferler yaparak vergi avantajlarından faydalanma imkânı tanımıştır (Taylor, Richardson ve Lanis, 2015).

Günümüzde çoğu vergi idaresinin transfer fiyatlandırması konusundaki çalışmalarının odağını, gayri maddi varlıklara ilişkin ilişkili kişi işlemleri oluşturur. Bunun nedeni, günümüz şirketlerinin pek çoğunun gayri maddi varlık sahibi olması hatta bazı şirketlerin (teknoloji veya yazılım şirketleri gibi) varlıklarının büyük bir kısmını gayri maddi varlıkların oluşturmasıdır. Örneğin, Microsoft şirketinin varlıklarının %80 ini gayri maddi varlıkları oluşturur (Taylor, Richardson ve Lanis, 2015).

Bu çalışmanın konusunu, gayri maddi varlıkların konu olduğu transfer fiyatlandırması işlemlerinde emsallere uygunluk ilkesinin uygulanması oluşturmaktadır. Bu çerçevede ilkenin

uygulanması sürecinde karşılaşılan bazı sorunlar irdelenecek ve konu hakkında OECD yaklaşımı referans alınarak Türk vergi mevzuatındaki düzenlemeler değerlendirilecektir.

2. GAYRİ MADDİ VARLIKLAR

Gayri maddi varlıklarda emsallere uygunluk ilkesi ve uygulamasına geçmeden önce, gayri maddi varlığın tanımlanması gerekmektedir. Çalışmanın bu kısmında “gayri maddi varlık” kavramı aydınlatılmaya çalışılacaktır.

2.1. Gayri Maddi Varlık Kavramı

Gayri maddi varlıkların konu olduğu işlemler hakkında yapılan bir transfer fiyatlandırması analizinde, ilk adım işlem konusu varlığın bir gayri maddi varlık olup olmadığının belirlenmesidir.

Muhasebe biliminde gayri maddi varlık kavramı, bir yıldan fazla süreli faydalı ömre sahip fiziksel olmayan varlık olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre, ilgili varlıklar genellikle bir alım satım işleminin parçası olarak muhasebeleştirilir. Bu satış işleminde, satın alanın satın alma maliyetlerinin bir kısmını bu gayri maddi varlıklara bağlamasına izin verilir. Uluslararası Muhasebe Standardı'nın 38. maddesi gayri maddi varlığı, “fiziksel olarak bir gerçekliği ve tanımlanması bulunmayan parasal olmayan varlık” olarak tanımlamaktadır (Bhat, 2009). Black's Hukuk Sözlüğü'ne göre gayri maddi varlık kavramı, “yürütülen bir faaliyetle ilgili olarak elde edilen marka, telif hakkı, imtiyaz ve benzeri değerleri” ifade eder (Black, 1968).

OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi'ne göre ise, gayri maddi varlık kavramı; “ticari faaliyetlerde kullanmak için sahip olunabilen veya kontrol edilebilen nitelikte olan ve karşılaştırılabilir şartlarda bağımsız işletmeler arasındaki bir işlemde kullanımı veya transferi halinde işlem bedelini karşılayabilecek, fiziki veya finansal varlıklar (öz sermaye araçları veya sözleşmeye dayalı haklar gibi) dışında kalan varlıkları” ifade etmek üzere kullanılan bir kavramı işaret eder (OECD, 2017). Gayri maddi varlık kavramı, fikri hakları kapsamakla birlikte onlarla sınırlı değildir. OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi'nin gayri maddi varlıklara ilişkin kısmı güncellenirken, BEPS'in 8, 9 ve 10. eylem planları bu güncellemeye rehberlik etmiştir.

Transfer fiyatlandırması analizi yapılırken, gayri maddi varlıkların tanımının doğru yapılması çok önemlidir, çünkü tanıma ilişkin yorumun geniş veya dar yapılmasına bağlı olarak birtakım zorluklar ortaya çıkabilir. Tanım çok dar yapılırsa, tanım dışında kalan gayri maddi varlıklara artık transfer fiyatlandırması düzenlemeleri uygulanamaz (OECD, 2017). Aksine geniş bir tanımlama yapılırsa, bu da ilişkili işletmeler arasındaki işlemlerin, bazı hallerde emsale uygun olmasına rağmen aykırı imiş gibi muamele görmelerine neden olabilir (OECD, 2017). Bazı gayri maddi varlıklar tek başlarına işleme konu olabilirken, bazıları başka bir takım maddi varlıklar ile birlikte işlem konusunu oluşturabilir (Duran, 2013). Bu aşamada gayri maddi varlık tanımlamasının davanın esaslı bir hukuki ihtilafı olduğu Amazon ve US davasına (Appeal Ninth Circuit Case No.17-72922) değinmek gerekir. Dünyaca ünlü çok

uluslu bir Amerikan teknoloji şirketi olan Amazon, 2005 ve 2006 yıllarında (Avrupa’da yeniden yapılanma sürecinde) Avrupa’daki bağlı şirketlerinin yönetildiği holding şirketi ile bir maliyet paylaşım anlaşması yapmıştır. Avrupa merkezli holding şirket, maliyet paylaşım anlaşması kapsamında Amazon’un gayri maddi varlıkları için giriş ödemesi (buy in payment) yapmıştır. Amerikan Gelir İdaresi; giriş ödemelerinin, Amazon’un önceden var olan gayri maddi varlıklarının gerçek piyasa değerini yansıtmadığına ve giriş ödemelerinin emsallere uygunluk ilkesine aykırı bir biçimde yapıldığına kanaat getirmiş ve 2,2 milyar dolarlık düzeltme yapılması gerektiğine karar vermiştir. Bu uyuşmazlıkta vergi idaresi ile Amazon arasındaki ihtilafın temel kaynağı “gayri maddi varlık” tanımlamasıdır. Belirtmek gerekir ki idari işlemin hukuki dayanağını oluşturan düzenleme, Amerikan Maliye Bakanlığı Yönetmeliği’nin -gayri maddi varlık tanımının yapıldığı- 1.482-4(b) maddesidir. İlgili düzenlemede genel bir tanım yerine marka, buluş, patent vb. gibi gayri maddi varlık türleri tek tek sayılmış ve düzenlemenin sonunda “diğer benzeri öğeler (other similar items)” şeklinde şeffaf olmayan bir ifade kullanılmıştır. Vergi idaresi; Amazon’un inovasyon kültürü, elverişli işgücü değeri, işletme sürekliliğinin değeri, ticari itibarı ve büyüme seçenekleri gibi kalıntı işletme varlıklarını (residual-business assets) gayri maddi varlık kavramı içerisinde değerlendirmiştir. Amazon ilgili düzenlemeye dayanarak, patentli teknolojisine ve markaya ilişkin üçüncü kişilere bağımsız olarak devredilebilir nitelikteki varlıkları için ayrı ayrı değerlendirme yapmıştır. Davaya konu varlıkların, “diğer benzeri öğeler” kategorisinde değerlendirilmemesi gerektiği iddiasıyla Amazon vergi idaresinin kararına itiraz etmiştir. Amerikan vergi mahkemesi, Amazon’un itirazını kabul etmiş ve vergi idaresinin başvurusu üzerine uyuşmazlık temyiz mahkemesine taşınmıştır. Temyiz mahkemesi ise, gayri maddi varlık tanımının kalıntı işletme varlıklarını (residual-business assets) kapsamadığına ve tanımın bağımsız olarak devredilebilir varlıklar ile sınırlı olduğuna hükmetmiştir.

Transfer fiyatlandırması analizi yapılırken tanımlanan bir gayri maddi varlık, muhasebe sürecinde gayri maddi varlık olarak değerlendirilmeyebilir (Duran, 2013). Örneğin, araştırma geliştirme ve reklam faaliyetlerindeki harcamalardan maddi olmayan varlıkların geliştirilmesi ile ilişkili olanlar, bazen muhasebe sürecinde aktifleştirilmeden harcanmaktadır ve bu harcamaların dayanağı olan gayri maddi varlıklar her zaman bilançoya yansıtılmamaktadır. Benzer biçimde bilançoda görülmeyen gayri maddi varlığın değerinde yaşanan artış da bilançoya yansımaz. Bu bakımdan önemli ekonomik değere sahip gayri maddi varlıkların, transfer fiyatlandırması analizinde dikkatle ele alınması önem arz eder. (OECD, 2017).

Yasal olarak bir gayri maddi varlığın sözleşmeye dayalı olarak veya diğer yollarla koruma altına alınması, varlığın ekonomik değerini ve ondan elde edilebilecek kazancı etkileyebilir (Duran, 2013). Ancak belirtmek gerekir ki, bir varlığın transfer fiyatlandırması analizinde gayri maddi varlık olarak tanımlanması için böyle bir korumanın varlığı şart değildir (Duran, 2013).

Bir maddenin gayri maddi varlık olarak tanımlanması, o maddenin somut bir olayın mevcut koşullarında kullanılması veya devri için fiyatının belirlenmesi sürecinden ayrıdır (OECD, 2017). Dahil olduğu endüstriyel sektöre ve somut bir olaya özgü diğer şartlara bağlı olarak, gayri maddi varlıkların kötüye kullanılması çok uluslu işletmelerin değer yaratımının büyük veya küçük bir kısmını oluşturabilir (OECD, 2017).

2.2. Gayri Maddi Varlık Çeşitleri

Gayri maddi varlıklarla ilişkili transfer fiyatlandırması meselelerinde, çoğunlukla belirli kategorilerdeki gayri maddi varlıklar işlem konusunu oluşturur. Bu kategoriler, ticari veya pazarlamaya ilişkin gayri maddi varlıklar, katı veya yumuşak nitelikli gayri maddi varlıklar, alışlagelmiş veya sıra dışı gayri maddi varlıklar gibi farklı ölçütler dikkate alınarak oluşturulabilir (OECD, 2017). Ancak OECD, kategorilerin çoğaltılmasının transfer fiyatlandırması uygulamasını zorlaştıracığından yola çıkarak, rehberde sıklıkla ticari ve pazarlamaya ilişkin gayri maddi varlıklar kategorisini, bazı hallerde ise eşsiz ve değerli gayri maddi varlıklar kategorisini kullanmıştır. Pazarlama amaçlı gayri maddi varlıklar, bir ürün ya da hizmetin ticari amaçlı kullanımına yardımcı olan, ticari markalar, ticaret unvanları, müşteri listeleri, dağıtım kanalları gibi varlıkları ifade etmektedir (Tokay Acar, 13). Eşsiz gayri maddi varlıklar, karşılaştırılabilir nitelikte bir emsali bulunmayan gayri maddi varlıkları ifade ederken; değerli gayri maddi varlıklar, var olmamaları haline nazaran, gelecekte daha büyük oranda ekonomik verim sağlaması amacıyla imalat, pazarlama gibi işletme faaliyetlerinde kullanılan gayri maddi varlıkları ifade etmektedir (OECD, 2017).

OECD; gayri maddi varlık çeşitlerini, transfer fiyatlandırması rehberinde örnek vermek amacı ile listelemiş, ancak bunun gayri maddi varlık tanımlarını sınırlayıcı nitelikte bir liste olmadığını, listede bulunmayan ve transfer fiyatlandırması amacıyla kullanılan birçok gayri maddi varlığın bulunduğunu özellikle belirtmiştir.

Bahsi geçen listede gayri maddi varlık çeşitleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Patentler
- Know-how ve ticari sırlar
- Ticari markalar, markalar ve ticaret unvanları
- Sözleşmeye dayalı haklar ve idari lisanslar
- Lisanslar ve gayri maddi varlıklardaki benzeri sınırlı haklar
- Ticari itibar ve kâr eden işletme değeri
- Grup sinerjileri

2.3. Gayri Maddi Hak Bedeli

“Gayri maddi hak bedeli” terimi yerine sıklıkla kullanılan “royalti bedeli” terimi İngilizce kökenli olmasına rağmen Türkçe’de de aynı şekilde kullanılmaktadır. Terimin sözlük karşılığı, “bir

yazara kitabı için veya bir müzisyene bestesi için veya herhangi birine bir fikri/keşfi için ödenen para”dır (Longman Dictionary (Online), 2020). “Royalti” terimi vergi kanunlarında bu haliyle yer almamaktadır. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 269. maddesinde “gayri maddi haklar” ifadesi yer almaktadır. Genel düzenleyici işlemler içerisinde ise “royalti bedeli” kavramı, 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Genel Tebliği’nin 10.2. maddesinde “gayri maddî hak bedeli” olarak ifade edilmiştir. Terim muhasebe literatüründe ise, “maddî olmayan duran varlık bedeli” kavramı ile özdeşleştirilmektedir (Pehlivan, 2014). OECD Model Vergilendirme Anlaşması’nın 12. maddesinin 2. fıkrasında ise; “bu maddede kullanılan royalti terimi, sinema filmleri, patent, marka, tasarım, model, plan, gizli formül, üretim yöntemi dâhil edebî, artistik veya bilimsel çalışmaların çoğaltma hakkının kullanımı veya kullanma hakkı karşılığında devri sonucu yahut sınai, ticarî veyahut bilimsel tecrübeye dayalı bilginin karşılığında alınan bedel” olarak ifade edilmektedir (OECD, 2017).

Özünde gayri maddi hak bedeli ifadesinden çalışmamız için çıkarılması gerekli olan temel sonuç, insan zekâsının ve yaratıcılığının ürünü olup, somut üründen ayrılabilen ve eşya hukuku bağlamında eşya sayılmayacak olan bu varlıkların kişiler arasında geçişinin karşılığında ödenen bedelin gayri maddi hak bedeli olarak isimlendirildiğidir (Aksoy Dursun, 2012).

2.4. Gayri Maddi Varlıkların Konu Olduğu İşlem Türleri

Gayri maddi varlıkların konu olduğu işlem türleri üç farklı başlıkta incelenmektedir. Bunlar: gayri maddî varlıkların satılması veya edinilmesi, bu varlıkların üzerindeki lisans haklarının bir lisans verme anlaşması ile kullanılması veya fikri mülkiyet hizmeti verme anlaşması yapılması yollarıdır (Atasoy, 2020). Bunlardan ilki, ilgili varlıklar üzerinde kullanma, semerelerinden yararlanma ve/veya tasarruf etme haklarının tamamıyla ilişkili kişiye geçtiği hallerdir (Camargo, 2018). İkincisi, bir lisans anlaşmasıyla gayri maddi varlık üzerindeki özellikli bir hakkın ayrıca ilişkili kişiye kullanılmasına ilişkin bir transfer işlemidir. Üçüncüsü ise, çok uluslu şirketin ilişkili kişinin fikri mülkiyete ilişkin hizmet alım ihtiyacını zamana yaygın bir şekilde karmaşık bir hizmet edimi sözleşmesi ile görmeye dair yapılan bir sözleşme olup sözleşmenin esas konusu dönemsel olarak gayri maddi varlık teslimidir (Arora, Mitra ve Gupta, 2009).

3. GAYRİ MADDİ HAK BEDELİ VE TRANSFER FİYATLANDIRMASI

OECD’nin yayınlamış olduğu vergi terimleri rehberinde, transfer fiyatlandırması şu şekilde tanımlanmıştır: «Transfer fiyatı, bir şirketin bağlı şirketine veya başka bir ilişkili kuruluşuna sattığı ürünler, hizmetler veya gayri maddi varlıklar karşılığında talep ettiği fiyattır. Gelir ve giderler yanlış biçimde paylaştırılarak vergi matrahının azaltılması halinde hukuka aykırı transfer fiyatlandırmasından söz edilir.» (OECD). Doktrinde «transfer fiyatlandırması» kavramına ilişkin OECD’nin tanımlaması ile benzer içerikte tanımlamalar yapılmıştır. Transfer fiyatlandırması: bir kurumun üzerindeki vergi yükünü azaltmak için ülke içinde veya uluslararası alanda, bağlı olduğu kurumlarla olan ekonomik/ticari

ilişkilerinde uyguladığı fiyatlandırma (Öncel, Kumrulu ve Çağan, 2018); bir işletmenin mal ve gayri maddi varlıklarını bağlı işletmelere transfer ederken veya hizmet sunarken uyguladığı fiyatlandırma (Yaltı Soydan , 1996), aynı çıkar birliğine dahil olan şirketler arasındaki mal ticaretinde ve hizmet sunumunda uygulanan fiyatlandırma (Saraçoğlu ve Kaya, 2006); bir işletmenin bir bölümünün diğer bir bölümü ile gerçekleştirdiği işleme konu mal ve hizmetler için uyguladığı fiyatlandırma (Doğan, 2006); bir organizasyonun bir bölümünün bir başka bölümünü mal veya hizmet alışverişlerinde uyguladığı fiyatlandırma yoluyla desteklemesi (Smullen , 2001) olarak da tanımlanabilir.

Gayri maddi varlıkların konu olduğu transfer fiyatlandırması işlemleri, çok uluslu işletmelerin matrah aşındırma amacıyla kullandığı en yaygın araçlardan biridir. Örneğin lisans ödemeleri ile, çok uluslu işletmeler iki yönlü vergi avantajı sağlarlar. Bir yandan lisansın alındığı ülkede bunlara dayalı olarak elde edilen kazançlar gayri maddi varlık rejimleri sayesinde vergi avantajlarına sahip olurken, diğer yandan ilişkili kişiler vasıtasıyla lisansın kullanıldığı ülkede elde edilen kazançlar yüksek kira bedelleri yoluyla vergi dışı bırakılmaktadır (Başaran Yavaşlar ve Kahraman, 2018). Örneğin, çok uluslu işletme, Türkiye'deki ilişkili şirketine yüksek bedellerle lisans kiralamakta, ilişkili kişinin Türkiye'deki kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurum kazancından indirilen bu kira bedelleri sayesinde ilişkili şirket, Türkiye'de düşük seviyede kurumlar vergisi ödemektedir (Başaran Yavaşlar ve Kahraman, 2018). Bu durum lisansın kullanıldığı ülkedeki kazancın, -büyük ihtimalle- düşük vergi oranları uygulanan bir başka ülkeye aktarılması anlamına gelir (Başaran Yavaşlar ve Kahraman, 2018). Türkiye gibi buluş geliştirilen ve buna bağlı olarak gayri maddi mülkiyet haklarının az sayıda olduğu ülkeler, bu tip işlemlerden zarar görmektedirler. Bunun engellenmesi, –Türkiye özelinde- vergi idaresinin gayri maddi varlık işlemleri için yapılan ödemelere özel bir ilgi göstermesi, bu işlemleri ayrıntılı bir şekilde incelemesi ve emsal karşılaştırmasını iyi yapması ile mümkün görünmektedir (Başaran Yavaşlar ve Kahraman, 2018).

Transfer fiyatlandırması manipülasyonu riski; transfer fiyatlandırması yöntemlerinin yorumlanmasındaki farklılıklar, transfer fiyatının değerlendirilmesi ve firmaların gayri maddi varlığa ilişkin işlemlerinde “ekonomik öz” ün tespitinin zor olması nedeniyle günümüzde oldukça artmıştır (Taylor, Richardson ve Lanis, 2015). Bu aşamada kısaca “ekonomik öz” kavramına değinmek gerekir. OECD'nin vergi terimlerine ilişkin yayınladığı sözlüklerde, kavramı açıklamadığı görülmektedir (OECD). “Öz”ün gerekliliği”, OECD nezdinde, bugüne dek gayri maddi hakların vergilendirilme rejimleri veya patent gelirlerinin vergilendirilme rejimleri bağlamında ele alınmıştır. Bunun nedeni şüphesiz vergi cennetlerinin büyük bir çoğunluğunun, fikri mülkiyete yönelik sağladığı vergi avantajları dolayısıyla, çok uluslu işletmeler için cazibe merkezi haline gelmesidir. OECD'nin “öz” ün tespiti amacıyla geliştirdiği yaklaşımlardan, kavrama yüklediği anlamın işlemin “iktisadi özü/ekonomik çekirdeği” (Akkaya, 2014) bir diğer ifadeyle “ekonomik gerçekliği” olduğu çıkarımında bulunulabilir. Türk Vergi Hukuku'nda da kavram “ekonomik yaklaşım” ile birlikte değerlendirilmiştir. Ekonomik yaklaşıma göre vergilendirme ile ilgili olay ve olayla ilgili işlemler nitelendirilirken işlemin biçimsel

yapısının değil, maddesel yapısının yani “gerçek ekonomik öz” ün göz önünde tutulması gerekir (Kaneti, 1992) (Göktuna, 2018). Ekonomik yaklaşım gereğince, bir vergi yasasının uygulanma sürecinde vergi idaresi, tarafların beyan ettikleri/dış dünyaya yansıtıkları ile gerçek iradeleri arasında bir farklılık bulunup bulunmadığını araştırır; vergi idaresinin bu yetkisinin pozitif hukuk dayanağı Vergi Usul Kanunu (VUK) md.3/B dir (Şenyüz, 2008). Ancak belirtmek gerekir ki bu bağlamda vergi idaresinin bu yetkiyi kullanabilmesi için gerçekte ve görünürde olmak üzere iki işlemin bulunması gerekir (Akkaya, 2013). Ancak transfer fiyatlandırmasında tarafların gerçek iradelerinin uyduğu tek bir işlem vardır. Vergi hukukunu ilgilendiren muvazaalı bir işlemle karşılaşıldığında uygulanması gereken VUK md.3/B, bu bakımdan, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının söz konusu olduğu durumlarda uygulanmaz. VUK md.3/B ve KVK md.13 farklı hukuki konuları düzenlemektedir ve ilgili normlar arasında kapsam bakımından genel-özel kanun ilişkisi kurulması mümkün değildir (Akkaya, 2013). Çok uluslu grup içerisinde gerçekleştirilen işleme ilişkin yazılı sözleşme hükümleri ile tarafların fiili davranışlarının farklı olduğu pek çok durumla karşılaşılabılır. Hatta çok uluslu grup içerisinde bir gayri maddi varlık yazılı bir sözleşme olmaksızın devredilmiş veya kullanılmış olabilir. Bu gibi durumlarda vergi idaresinin tarafların gerçek fiili davranışlarına bakarak işlem niteliğini doğru ve kesin bir biçimde tespit etmesi gerekir. Bu tespit emsale uygunluk incelemesinin ilk adımını oluşturur. Türk hukuku bakımından hali hazırda ekonomik gerçekliğe ulaşmak için vergi idaresinin başvurduğu hukuki dayanak VUK md.3/B’dir. Bu durum -benimsemediğimiz biçimde- VUK md.3/B nin genel suiistimali önleyici düzenleme olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan OECD transfer fiyatlandırması rehberinde, böyle bir çatışma halinde yani işlem taraflarının gerçek davranışları ile sözleşme hükümlerinin uyumsuz olması veya hiç yazılı sözleşme bulunmaması halinde, tarafların gerçek fiili davranışlarının esas alınması gerektiği düzenlenmiştir. Benzer bir düzenlemeye Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında 1 Seri No’lu Genel Tebliği’nde yer verilmesinin gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Böylece transfer fiyatlandırması düzenlemeleri -olması gerektiği gibi- vergi idaresinin ekonomik gerçekliğe ulaşmada ihtiyaç duyacağı hukuki dayanağı karşılayacaktır.

OECD üyesi ülkelerdeki çok uluslu şirketlerin, yasal boşluklardan istifade etmek suretiyle elde ettiği vergi avantajları üzerine yapılan bir çalışmada, bu şirketlerin gerçekte ödedikleri vergiler ile yasal olarak ödemek zorunda oldukları vergiler karşılaştırılmıştır (Farny ve diğerleri, 2015). Bu karşılaştırma neticesinde sadece OECD üyesi ülkeler nezdindeki 390 şirket için 75 Milyar Euro’luk bir fark olduğu gözlemlenmiştir (Farny ve diğerleri, 2015). Bu farkın en yoğun biçimde gözlemlendiği sektörlerin ise, ilaç ve bilişim teknolojileri sektörleri olduğu saptanmıştır. Bu iki sektörün ortak noktası gayri maddi varlıklara ilişkin fiyatlandırmaların her iki sektörde de çok önemli bir rolünün olmasıdır (Farny ve diğerleri, 2015). Gayri maddi varlıklara ilişkin kârların kolay biçimde vergi cennetlerine aktarımının yapılması, yukarıda bahsedilen farkın açılmasına neden olmuştur.

OECD BEPS projesinin 8 numaralı eylem planı, transfer fiyatlandırması kurallarının, gayri maddi varlıklar yoluyla yaratılan değer ile uyumlu sonuçlar vermesini sağlama üzerine kurulmuştur (Köse, 2014). 8 numaralı eylem planı neticesinde gayri maddi varlıklarda transfer fiyatlandırmasına ilişkin öngörülen düzenlemeler, sonrasında OECD Transfer fiyatlandırması rehberinin bir parçası haline gelmiştir. Söz konusu düzenlemeler üç ana ekseninde yoğunlaşmıştır (Köse, 2014):

- Gayri maddi varlık tanımının kapsamlı ve net bir biçimde yapılması,
- Gayri maddi varlığın el değiştirmesi veya kullanımı nedeniyle elde edilen gelirlerin, şirketler arasında değer yaratımına uygun olarak dağılımının sağlanması,
- Değerlemesi zor olan gayri maddi varlıkların transferi için kullanılacak özel ölçülerin ve kuralların geliştirilmesi.

Yukarıdaki önerilerin bizim hukukumuz bakımından güncel olarak ne oranda sağlandığına bu aşamada değinmek gerekir.

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında 1 Seri No'lu Genel Tebliği'nin (Resmi Gazete T. 18.11.2007, S.26704) "Gayri Maddi Hakların Tanımı" başlıklı 10. Maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir:

"Gayri maddi haklar, sinema filmleri, radyo-televizyon yayınlarında kullanılan filmler ve bantlar dahil olmak üzere edebi, artistik, bilimsel her nevi telif hakkının veya her nevi patentin, alameti farikanın, desen veya modelin, planın, gizli formül veya üretim yönteminin veya sınai, ticari, bilimsel tecrübeye dayalı bilgi birikiminin kullanma imtiyazı, kullanma hakkı veya satışı ile sınai, ticari, bilimsel teçhizatın kullanma imtiyazı veya kullanma hakkını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, gayri maddi haklar patent, ticari marka, ticari unvan, tasarım ya da model gibi sınai varlıkların kullanım hakkı ile edebi, sanatsal eserlerin mülkiyet hakları ile ticari bilgi birikimi (know how) ve ticari sırlar gibi fikri hakları kapsamaktadır."

Yukarıdaki düzenlemede gayri maddi varlık tanımı, örneklendirilen fikri haklarla ilişkili olarak yapılmıştır. "Gayri maddi varlık" kavramı, düzenlemede tanımlanarak değil, sınırlı sayıda olmaksızın örneklendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla madde başlığı yanlış isimlendirilmiştir. Örneklere bakıldığında gayri maddi varlıkların geniş bir kapsamda ele alındığı görülmekle birlikte gayri maddi varlık tanımının net bir biçimde yapılmadığı ifade edilebilir. Vergi idaresi bu düzenlemede "gayri maddi hak" terimini özel hukuktaki geniş anlamda fikri mülkiyet kavramına, yani hem fikir hem de sanat eserlerine ilişkin fikri mülkiyeti kapsayacak biçimde kullanmıştır (Ateş, 2017). Ancak düzenlemede sayılan türler dışındaki bir fiziki olmayan varlığın, gayri maddi varlık olarak tanımlanması için vergi idarelerinin referans alabileceği bir tanım/ölçüt bulunmamaktadır.

Gayri maddi varlığın el değiştirmesi veya kullanımı nedeniyle elde edilen gelirlerin, şirketler arasında değer yaratımına uygun olarak dağılımının sağlanması hususu uygulamaya yöneliktir. 8

numaralı eylem planına göre, emsal gayri maddi hak bedelinin belirlenmesi sürecinde, gayri maddi hak bedelinin işletmeler arasında dağıtımında tarafların gerçekleştirdikleri işlevler, yüklendikleri riskler ve kullandıkları varlıklar dikkate alınmalıdır. Bu yapılırken de tarafların gayri maddi varlığın geliştirilmesi, iyileştirilmesi, sürdürülmesi, korunması ve kullanılması ile ilgili gerçekleştirdikleri önemli işlevlerin belirlenmesi ve dikkate alınması gerekliliği vurgulanmıştır. 1 Seri No’lu Genel Tebliğ’in 7.2- c.1. maddesine göre, “*gayri maddi hakların geliştirilmesi, mülkiyeti ve kullanımına ilişkin grubun ayrıntılı stratejisi hakkında açıklamalar*” genel raporda bulunmalı ve bu rapor kurumlar vergisi beyannamesi ekinde vergi idaresine verilmelidir. Bu düzenlemeye “gayri maddi varlığın iyileştirilmesi, sürdürülmesi ve korunması hakkında grubun ayrıntılı stratejisi hakkında açıklamalar” ifadesinin de eklenmesi bu bağlamda gerekli görülmektedir. Böylece tarafların işleme katkılarını doğru bir biçimde belirlemek vergi idaresi için mümkün olabilir. Bu aşamada vergi idaresi, gayri maddi varlığın geliştirilmesi sürecine kanaatimizce özellikle odaklanmalıdır. Bunun nedeni, çok uluslu bir işletmenin geliştirdiği bir gayri maddi varlığı henüz gerçek değerini bulmamışken veya (gerçekte gelişim süreci tamamlanmış olmasına rağmen) gelişim süreci tamamlanmadan emsallerinden düşük bir fiyatla satması stratejisinin vergiyi dolanmak isteyen işletmeler için kolaylıkla başvurulabilir olmasıdır.

Değer biçilmesi zor olan gayri maddi varlıkların transferi ile ilgili 1 Seri No’lu Tebliğ’de herhangi bir özel ölçü ya da kural düzenlenmemiştir. OECD transfer fiyatlandırması rehberi referans alınarak, değerlendirilmesi zor gayri maddi varlıkların transferinde başvurulacak kuralların 1 Seri No’lu Tebliğ’de düzenlenmesini gerekli görmekteyiz.

3.1. Emsallere Uygunluk İlkesi

OECD Model Vergi Anlaşmasının 9. maddesine göre, ilişkili kişiler arasında mal ve hizmet transferlerinde olduğu gibi gayri maddi hakların transferinde de emsallere uygunluk ilkesine uygun hareket edilmelidir. Gayri maddi hakların fiyatlandırılmasında emsallere uygunluk koşullarına ayrıca önem gösterilmesinin nedeni, bu tip haklarda fiyatın belirlenmesinin diğer tip transferlere nazaran daha zor olmasıdır. Hizmet veya mal transferlerinde karşılaştırılabilir işlem bedelleri kullanılarak emsallere uygun fiyatın belirlenmesi kolay iken aynı durum gayri maddi varlıklar için söz konusu değildir. Çünkü, gayri maddi varlıklar ve bunlara ilişkin işlemler çoğunlukla benzersiz yapıdadır ve bunlara ilişkin aktif bir piyasa bulunmaması nedeniyle karşılaştırılabilirlik oldukça kısıtlıdır (Taylor, Richardson ve Lanis, 2015).

OECD Model Vergi Anlaşması’nın 9. maddesinde tanımlanan ve bir uluslararası standart haline gelen emsallere uygunluk ilkesi, çok uluslu işletmenin grup içi işlemlerde tıpkı -benzer koşullarda bağımsız işletmeler ile işlem yapıyormuş gibi fiyatlandırma yapması gerektiği, esasına dayanır. İlke (Model Vergi Anlaşmasıyla uyumlu bir biçimde) 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun (Resmi Gazete T.10.06.1949, S.7229) 13. maddesinin 3. fıkrasında şöyle tanımlanmıştır;

“Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder. Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur.”

İlke, ilişkili kişiler arasındaki sözleşmesel ilişkinin sırf vergi tabanını aşındırmaya yönelik olmamasını gerektiği düşüncesine dayanır (Atasoy, 2020). İlkenin uygulanabilmesi, doğası gereği, bir karşılaştırma yapılmasını öngörür. Dolayısıyla bu aşamada karşılaştırılabilirlik analizini ele almak önem arz etmektedir. Karşılaştırılabilirlik analizinde, ilişkili kişiler arasında gerçekleşen işlemlerdeki fiyatlandırma, bağımsız kişiler arasında gerçekleşen benzer işlemlerdeki fiyatlandırma ile karşılaştırılarak vergiyi doğuran olaya ilişkin işlemin bedeli varsayımsal olarak belirlenir.

Karşılaştırılabilirlik analizi, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında 1 Seri No’lu Genel Tebliğ’in 4.maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenlemede - OECD rehberi ile uyumlu biçimde- karşılaştırılabilirlik analizi yapılırken, karşılaştırılan işleme konu ürün ve hizmetlerin niteliklerinin, tarafların gerçekleştirdikleri işlevlerin ve üstlendikleri risklerin, işlemlerin gerçekleştiği pazarın yapısının, ekonomik koşullarının ve kurumların iş stratejilerinin, dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Karşılaştırılabilirlik analizinin yapılabilmesi, öncelikle karşılaştırılabilir işlemlere ilişkin bilgilere ve verilere ulaşmayı zorunlu kılar. Emsallere uygunluk incelemesi yapılırken, öncelikle iç emsale bakılması gerekir. İç emsal bulunmaması durumunda dış emsale başvurulmalıdır (Yaltı, 2009). Fakat dikkat çekmek gerekir ki, iç emsaller ve dış emsaller birbirinin karşıt seçeneği değildir yani yalnızca birinin kullanılması zorunluluğu yoktur. Amaç en güvenilir biçimde emsal bedeli tespit etmek olduğu için her iki emsal türünün birlikte kullanılması mümkündür (Biyen, 2007). Ancak yükümlülerin emsal bedeli tespit ederken dış emsal olarak kullanabilecekleri işlem bilgilerine erişimleri oldukça sınırlıdır. Güvenilir bir veri bankasının yokluğu, emsallere uygunluk ilkesinin uygulamasını oldukça güçleştirir. İşlem fiyatını etkileyecek birden çok faktörün var olduğu dikkate alındığında karşılaştırılabilir işlem (bulunması zor olmasına rağmen) bulunsa dahi, işlemden elde edilen kâr oranı veya fiyat bilgisine ulaşmak oldukça zordur. Çünkü kurumlar işlem bilgilerinin diğer kurumlar ile paylaşımından mümkün olduğunca çekinirler.

Türkiye’de vergi yükümlülerinin işlem fiyatını belirlerken, dikkate alabileceği herhangi bir veri bankası bulunmamaktadır. Dolayısıyla emsale uygun işlem fiyatı belirlemek isteyen bir mükellefin; halka açık şirketlerin bilgilerine, meslek odalarının duyurduğu endüstri ortalamalarına ve yabancı veri bankalarına başvurmak dışında bir alternatifi kalmamaktadır (Berk, 2012). Uluslararası veri bankaları belirli coğrafyada mukim binlerce kuruma ait güncel mali ve istatistiki verileri bünyelerinde barındıran veri bankalarıdır. Uluslararası alanda kullanımı oldukça yaygın olan bu veri bankalarının, Türkiye’de

faaliyet gösteren tam mükellef kurumlar ve Türk vergi idaresi tarafından kullanımı elverişli değildir. Dolayısıyla Türk vergi idaresinin denetimlerden elde ettiği bilgilerle veri bankaları oluşturmasının emsallere uygunluk incelemesi sürecinde çok faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.2. Emsallere Uygunluk İlkesinin Gayri Maddi Varlığın Konu Olduğu İşlemlere Uygulanması

İlişkili kişiler arasında yapılan ve gayri maddi varlıkların konu olduğu işlemlerde, transfer fiyatlandırması düzenlemelerinin uygulanabilmesi için öncelikle sözleşme şartları dikkate alınmalıdır. Nitekim sözleşme düzenlemeleri, gayri maddi varlığa ilişkin tarafların rollerini, haklarını ve sorumluluklarını ortaya koyar. Yazılı bir sözleşmenin olmaması halinde veya yazılı bir sözleşme olmakla birlikte sözleşme şartlarının tarafların davranışları ile uyumsuz olduğu hallerde, tarafların davranışları dikkate alınmalıdır (OECD, 2017). (Bu düzenlemenin Türk mevzuatında yer alması gerekliliğine çalışmada daha önce ekonomik öz bahsinde değinilmiştir). Hatta kimi zaman grup içerisinde sözleşme yapılmaksızın gayri maddi varlığa ilişkin bir işlem gerçekleştirilebilir. Bu gibi durumlarda, işlem niteliğinin doğru bir biçimde saptanması önem arz eder.

İlişkili kişiler arasındaki işlemlerde; tarafların gayri maddi varlığa ilişkin yapmış oldukları katkılar (gerçekleştirdikleri işlevler, kullandıkları varlıklar, üstlendikleri riskler) emsale uygun fiyatın tespit edilmesi bakımından önem taşır. Gayri maddi varlığın sahipliği, geliştirilmesi, iyileştirilmesi, devamlılığı, korunması ve kullanılması olarak ifade edilen altı kavrama dikkat çekmek gerekir (Arkan, 2016). Öncelikle belirtmek gerekir ki OECD transfer fiyatlandırması rehberine göre, bir gayri maddi varlığın hukuki sahipliği, grubun diğer üyelerine kendi katkıları karşılığında ödeme yaptıktan sonra, tek başına bir kazanç sağlamayabilir. Gayri maddi varlığa ilişkin ilişkili kişiler arasında yapılan bir işlemde, emsale uygun fiyat tespit edilirken, tarafların katkıları bu altı kavram dikkate alınarak belirlenebilecektir (Arkan, 2016). Çok uluslu grup üyelerinin gayri maddi varlığa ilişkin katkıları, mevcut şartlara göre çok farklı şekillerde ortaya çıkabilir. “*Örneğin, çok uluslu bir şirketin ilgili birimi tarafından yaratılan ve tamamen geliştirilen bir gayri maddi varlığın çok uluslu şirkete bağlı bir başka şirkete satıldığı varsayalım. Gayri maddi varlığı satın alan şirket, bunu üretim ve dağıtımda kullanacaktır. Böyle bir somut olayda üretim ve dağıtım yapacak olan şirket gayri maddi varlığın edinilmesine ve kullanımına bağlı riskleri (satış için elverişli pazarın seçilmesi, potansiyel getirilerin analiz edilmesi gibi) üstlenmekle birlikte gayri maddi varlığın gelişimi ile ilgili riskleri üstlenmeyecektir.*” (OECD, 2017).

Gayri maddi varlıklara ilişkin kontrollü işlemlerde emsallere uygunluk koşulları tanımlanırken; gayri maddi varlığın geliştirilmesi, devamlılığı, korunması ve kullanımı ile ilişkili olarak grubun hangi üyesinin hangi işlevleri gerçekleştirdiğinin belirlenmesi gerekir (OECD, 2017). Rehber bu konuda icra/uygulama işlevi ve kontrol işlevi şeklinde ikili bir ayırım yapmıştır. Serbest piyasada bağımsız işletmeler arasındaki işlemlerde gayri maddi varlığa ilişkin bazı işlevler kimi zaman başka işletmelere yaptırılır. Bu durum çok uluslu işletmeler için de geçerlidir. Çok uluslu bir grubun, gayri maddi varlığın

geliştirilmesi, devamlılığı, korunması ve kullanımına ilişkin herhangi bir işlemi grup üyesi üçüncü kişilere yaptırması halinde bu durumun, emsallere uygunluk incelemesinde dikkate alınması gerekir. (OECD, 2017). Gayri maddi varlığa ilişkin bir işlemde, hangi tarafın hangi riskleri üstlendiğinin belirlenmesi emsallere uygunluk incelemesinde oldukça önem taşır.

Gayri maddi varlıkları konu alan işlemlerde emsallere uygun fiyatın hesaplanması için detaylı bir işlevsel analiz yapılması gerekir (Tokay Acar, 2013). İşlevsel analiz yapılırken şu aşamaların kat edilmesi gerekir (Tokay Acar, 2013):

- Gayri maddi varlığın türünün ne olduğunun kesin bir biçimde belirlenmesi,
- Gayri maddi varlığın maddi değerinin farklı bulgularla ortaya konması,
- İlgili endüstriyel alanda çalışan uzmanların gayri maddi varlığa ilişkin görüşlerinin alınması.

OECD'ye göre; emsallere uygunluk ilkesinin uygulanmasına yönelik genel koşullar, gayri maddi varlıkları konu alan işlemler bakımından da geçerlidir. Gayri maddi varlıklarla ilgili işlem fiyatının, tarafların sahip olduğu gerçekçi işlem alternatifleri ile uyumlu olması veya risklerin dikkate alınması gereklilikleri vs. (OECD, 2017). Buna karşın, gayri maddi varlıkların özel nitelikli yapısı dikkate alındığında, emsallere uygun fiyatın belirlenmesi sürecinde bir takım ek unsurların gözetilmesi gerekebilir. Karşılaştırılabilirlik analizi sürecinde, gayri maddi varlığa ilişkin şu ek unsurlar dikkate alınmalıdır (OECD, 2017):

- Gayri maddi varlıklara ilişkin hakların münhasır olup olmaması,
- Gayri maddi varlığa ilişkin hukuki korumanın kapsamı ve süresi,
- Gayri maddi varlığın veya bunu içerdiği hakların kapsadığı coğrafi alan,
- Gayri maddi varlığın faydalı ömrü (Bazı gayri maddi varlıkların faydalı ömrü, endüstrideki teknolojik değişimlerden ve geliştirilen yeni ürünlerden etkilenebilir.)
- Gayri maddi varlığın geliştirilme evresi (Bir gayri maddi varlık, ticari varlığını tam olarak ortaya kazanmadan kontrollü işlemlere konu olabilir.)
- Gayri maddi varlığa bağlı gelecekteki iyileştirme, revizyon ve güncelleme haklarının varlığı,
- Gayri maddi varlığın kullanımından beklenen fayda.

Gayri maddi varlığın karşılaştırılabilirlik analizine ilişkin yukarıdaki özel unsurlar dikkate alındıktan sonra vergi idarelerinin ve işletmelerin, işlem için hangi transfer fiyatlandırması yönteminin uygulanacağına karar vermesi gerekir (Tokay Acar, 2013). OECD'ye göre; gayri maddi varlığa ilişkin işlemlerde uygun transfer fiyatlandırması yönteminin seçiminde; gayri maddi varlığın niteliğine, çoğunlukla karşılaştırılabilir kontrol dışı işlemlerin ve gayri maddi varlıkların belirlenmesinin güçlüğüne ve rehberdeki transfer fiyatlandırması yöntemlerinin kesin biçimde uygulanmasının

güçlüğüne, özellikle dikkat edilmelidir (OECD, 2017). Tebliğ’de emsallere uygun bedel tespit edilmeye çalışılırken, gayri maddi varlığı devreden ve devralanın ayrı ayrı değerlendirileceği düzenlenmiştir. Bu iki yönlü analiz kâr bölüşüm yöntemi ve karşılaştırılabilir fiyat yöntemi dışındaki alternatifleri elemektedir (Ateş, 2017). Çünkü diğer yöntemler devreden yönünden sınırlı bir kapsama sahiptir (Ateş, 2017).

Transfer fiyatlandırması incelemelerinde ortaya çıkabilecek ihtilafların neredeyse tümü, karşılaştırma yapılabilecek doğru vakaların bulunması ile ilişkilidir. Bhat (2009)’a göre, grup içerisindeki işlemler mahiyeti itibarıyla eşsizdir ve dış dünya ile aralarında bir paralellik bulunmaz. Bunun en güzel örneği, çok uluslu grubun elinde bulundurduğu gayri maddi varlıklardır. Gayri maddi bir varlığın çok uluslu grup içerisinde satın alınmasına veya kiralanmasına ilişkin bir işlemde, bu gayri maddi varlığın piyasa potansiyeli (varlığın belirsiz olması nedeniyle) henüz tam olarak keşfedilmemiş olsa bile, söz konusu varlığın grup içerisinde korunacağı tartışmasıdır (Bhat, 2009). Bu durum bağımsız tarafların gayri maddi varlıkları ve gayri maddi hak bedeli ödemeleri söz konusu olduğunda asla gerçekleşmez.

Gayri maddi varlığa ilişkin işlemlerde çoğunlukla güvenilir karşılaştırılabilir kontrol dışı işlemler bulunmamaktadır. Bu durum değeri çok yüksek olan gayri maddi varlıklara ilişkin işlemlerde, geleneksel yöntemlere oranla kâr bölüşüm yönteminin uygulanmasını daha elverişli kılmaktadır (Tokay Acar, 2013). Gayri maddi varlıkların, günümüz ticaretinde kullanımının artması bir yöntem olarak kâr bölüşüm yönteminin de uygulamasının artması anlamına gelecektir (Tokay Acar, 2013). Emsallere uygunluk incelemesine konu işlem birden fazla gayri maddi varlığın devrini içeriyorsa, karşılaştırılabilir fiyat yöntemine ek olarak işleme dayalı kâr bölüşüm yöntemi de elverişli bir yöntem olarak değerlendirilebilir (OECD, 2017).

Güvenilir karşılaştırılabilir kontrol dışı işlemin yokluğunda işlem fiyatının emsallerine uygunluğu belirlenirken; tarafların işlevleri, varlıkları ve yüklendiği riskler, işleme taraf olunmasının ticari gerekçeleri, tarafların gerçekçi bir biçimde sahip olduğu alternatifler, gayri maddi varlığın taraflara sağladığı rekabet avantajları, piyasanın özellikleri gibi unsurların dikkate alınması gerekir (OECD, 2017).

3.3. Somut Uyuşmazlık Örnekleri

Transfer fiyatlandırması yoluyla kâr aktarımına ilişkin düzenlemeler oldukça karmaşıktır ve her somut olayda, olayın şartlarına bağlı olarak (ikametgâh, peşin fiyatlandırma anlaşmaları, şirketin faaliyet yapısı vs.) farklı şekilde uygulanması gerekir. Çok uluslu işletmelerin, gayri maddi varlıklara ilişkin işlemlerine ve bu işlemlerde transfer fiyatını yapay bir biçimde belirlemelerine örnek olarak IKEA ve STARBUCKS davaları verilebilir.

“IKEA; mobilya, ev tekstili ve dekorasyonu ve yiyecek alanında faaliyet gösteren İsveç menşeli çok uluslu bir firmadır. Firmanın; dünya genelinde 300’e yakın mağazası; biri Hollanda’da biri Lihtenştayn’da bulunan iki gizli işletmesi; yine Hollanda, Lihtenştayn, Belçika ve Lüksemburg’da dört adet bağlı şirketi; Hollanda hükümeti ile 2006 ve 2011 yıllarında yapılan iki adet peşin fiyatlandırma anlaşması; vergilerin düşürülmesi için Lüksemburg hükümeti ile yapılmış bir iş anlaşması bulunmaktadır. Grubun, Hollanda merkezli şirketi incelemeye alınmış ve şirket hakkında Avrupa Parlamentosuna sunulmak üzere bir rapor hazırlanmıştır. Rapora göre IKEA vergi kaçırma faaliyetini, birkaç adımda gerçekleştirmiştir. IKEA’ nın şubeleri ve bayilikleri, Hollanda’da düşük kazanç beyan ederek kazançları üzerinden %3 oranında vergi ödemişlerdir. Şirket nezdinde yapılan inceleme raporuna göre, 2012-2014 dönemlerinde IKEA grubu, Hollanda’daki INTER IKEA SYSTEMS BV şirketine yaklaşık 3.1 Milyar Euro’yu gayri maddi varlık bedeli olarak transfer etmiştir. Aynı dönemde INTER IKEA SYSTEMS BV, kimlikleri belirlenemeyen alıcılara 587 Milyon Euro ödemiştir. Hollanda’da, başka ülkelerde vergilendirilmemiş olsalar bile, telif gelirleri ve faiz gelirleri verginin konusunu teşkil etmez. INTER IKEA SYSTEMS BV, mali bilgileri vergi idaresi ile paylaşmadığından alıcıların kimliği tespit edilememiştir” (Sava ve Tureatca, 2017).

Avrupa Komisyonu ilk olarak 18 Aralık 2017 tarihinde IKEA’nın Hollanda ile 2006 ve 2011 yıllarında yaptığı peşin fiyatlandırma anlaşmaları hakkında soruşturma başlattığını ilan etmiştir (Karar no. IP/17/5343). Buna göre, Hollanda ile yapılan anlaşmanın Avrupa Birliği Devlet Yardımı Kuralları çerçevesinde hukuka uygun olup olmadığı araştırılacağı duyurulmuştur. Dahası, IKEA ve bağlı işletmeleri arasında yapılan işlemlerin ekonomik gerçekliği yansıtıp yansıtmadığı ve yapılan ödemelerin emsallere uygunluk ilkesine uygun olup olmadığı bu soruşturma kapsamında irdeleneceği bildirilmiştir. INTER IKEA SYSTEMS BV’nin 2011 yılında Hollanda vergi idaresiyle yaptığı peşin fiyatlandırma anlaşmasına ilişkin olarak Komisyonun 2017 yılı açılış kararında -geçici olarak- IKEA’nın fikri mülkiyet haklarının devir fiyatını -emsallerine oranla- çok yüksek belirlemiş olabileceği ve bu yolla IKEA’nın haksız vergi avantajına sahip olarak daha az vergi ödemiş olabileceği sonucuna varılmıştır. Soruşturmanın derinleşmesinin ardından 2011 yılı peşin fiyatlandırma anlaşmasına ilişkin bazı öngörüler değişmiştir. IKEA’nın gayri maddi varlıklara ilişkin haklarını amortismanına tabi tuttuğu görülmüş ve Hollanda vergi makamları, INTER IKEA SYSTEMS BV’nin yıllık beyannamelerinde bu tip amortismanların düşüldüğünü doğrulamıştır. Hala devam eden soruşturma kapsamında Komisyon 10 Temmuz 2020 tarihinde soruşturmayı genişletme kararı almıştır (Karar no. JOCE C/228/2020). Soruşturmanın genişletilmesi kararının esas amacı, gayri maddi varlıklara ilişkin amortisman indirimlerinin Avrupa Birliği Devlet Yardımı Kuralları’nı ihlal ederek bir vergi avantajı sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesidir. Soruşturma günümüzde hala sonuçlanmamıştır.

“STARBUCKS; 68 ülkede faaliyet gösteren, özel kahve çekirdeklerini işleyen pazarlamacı ve perakendeci çok uluslu bir firmadır. Firma, Amerika, Çin, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika (EMEA) olmak üzere birden çok ülkenin hukuk sistemine tabi olacak şekilde yönetilmektedir. EMEA segmenti, sadece

kahvelerin kavrulması ve işlenmesi ile ilgilenen birimdir ve bu birim Hollanda'da mukim bir şirket tarafından idare edilmektedir. Çok uluslu grup, aynı zamanda Birleşik Krallık merkezli bir limited ortaklığın da sahibidir. Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren şirket (BKŞ), ilgili kanunlar uyarınca İngiltere ve Hollanda'da kurumlar vergisi ödemekle yükümlü değildir. Ancak Birleşik Krallık merkezli şirketin (BKŞ'nin), ABD de mukim iştirakleri bulunmaktadır. BKŞ, gayri maddi varlıkların sahibidir ve bunlara ilişkin tüm risklerin ve yükümlülüklerin taşıyıcısı olarak faaliyet gösterir. Kahve çekirdeklerinin kavurulması ve üretimi ile iştigal eden şirket, BKŞ'ye gayri maddi varlıkların kullanım bedellerini ödemektedir (ki bu bedeller stopaja tabi değildir ve maliyet olarak kurumlar vergisinden düşülebilir). BKŞ'nin faaliyetin yerine getirilmesi için bordrolu çalışanı bulunmamaktadır ve ABD'de mukim olan Starbucks iştiraki ile maliyet paylaşımı anlaşması mevcuttur. Bu anlaşma kapsamında BKŞ, gayri maddi varlık ödemelerini ABD'de mukim iştiraklere aktarır.” (Bhat, 2009).

Avrupa Komisyonu, Starbucks davasında şirketin gayri maddi varlık kullanımı karşılığında ödenen bedeller yoluyla vergi matrahını azaltıcı biçimde kâr aktarımı yaptığına karar vermiştir. Komisyon gayri maddi varlıkların kullanımı karşılığında ödenen bedellerin emsale uygun olmadığına kanaat getirmiştir.

4. SONUÇ

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç aktarımı, bu tip davranışları düzenleyen yasaların olmadığı bir hukuk sisteminde, saf vergi tasarrufu olarak nitelendirilemeyecek, kanuna karşı hile niteliğini taşıyan davranışlar neticesinde ortaya çıkan bir matrah aşındırma yöntemidir. Kurumlar Vergisi Kanunu md.13'ün düzenlenme amacı, hukuki niteliği özel hukuktaki kanuna karşı hile vergi hukukunda ise peçeleme olan bu tip davranışların önlenmesidir. Bu davranış biçimi -hukuka aykırı olması dolayısıyla- pek çok ülkenin vergi mevzuatında düzenlenerek yaptırıma tabi tutulmuş ve uluslararası kuruluşlarca da bu davranış biçimine karşı mücadele yöntemleri geliştirilmiştir.

Transfer fiyatlandırması işlemlerinin günümüzde göz ardı edilmeyecek bir çoğunluğunun konusunu gayri maddi varlıklar oluşturmaktadır. Gayri maddi varlıklar doğaları gereği, emsallere uygunluk ilkesinin uygulamasını zorlaştırmaktadır. Bu tip varlıkların işletme içerisindeki hareketliliğini denetlemek zordur. Bunun nedeni, gayri maddi varlıkların ülkeler arasında (üretim ile ilişkilendirilmeden) transferinin çok kolay olmasıdır. Öte yandan, gayri maddi varlıkların bedellerinin doğru bir biçimde tespit edilmesi de oldukça zordur. Bu nedenle her ne kadar gayri maddi varlıklar matrah aşındırma amacıyla sıklıkla işlem konusu olsalar da vergi idarelerinin, grup içi gayri maddi varlık işlemleri ile karşılaşır karşılaşmaz, kâr aktarımı yapıldığı ön yargısı ile hareket etmemeleri gerekir. Çünkü vergiyi dolanma iradesi bulunmayan -iyi niyetli- mükellefler bile bazı gayri maddi varlıklarını doğru bir biçimde değerlendirebilirler. Gayri maddi varlıklara ilişkin işlemlerde emsal bulmak kimi zaman olanaksız bir hâl alır. Bu özel nitelikli halleri dolayısıyla OECD, işletmeler ve vergi idareleri için yayınladığı transfer fiyatlandırması rehberinde gayri maddi varlıkları ayrı bir kısımda ele almıştır.

OECD'nin yayınlamış olduğu transfer fiyatlandırması rehberine göre, gayri maddi varlıkların konu olduğu işlemler hakkında transfer fiyatlandırması incelemesi yapılırken, öncelikle bir gayri maddi varlığın mevcut olup olmadığının, ardından da bu gayri maddi varlığın kullanılıp kullanılmadığının veya devredilip devredilmediğinin dikkatli bir biçimde değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, tüm Ar-Ge harcamaları bir gayri maddi varlık üretimi veya geliştirilmesi ile ilişkilendirilemez veya tüm pazarlama faaliyetleri bir gayri maddi varlığın oluşturulması veya geliştirilmesi ile sonuçlanmaz.

Gayri maddi varlığın kullanımının veya devrinin söz konusu olduğu bir işleme yönelik transfer fiyatlandırması analizinde, işlemin ekonomik gerçekliğe sahip olup olmadığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Türk vergi hukuku bakımından, genel olarak vergiyi doğuran olayın ekonomik gerçekliğini araştırma yetkisini vergi idaresine veren pozitif hukuk kuralı VUK md. 3/B dir. Ancak kanaatimizce VUK md.3/B vergi hukukundaki muvazaa nitelikli davranış biçimlerinin önlenmesi amacıyla benimsenmiştir ve konu bakımından transfer fiyatlandırmasını düzenleyen KVK md.13'den ayrılır. Bu bakımdan, peçeleme niteliğindeki davranış biçimlerine karşı genel nitelikli önleyici bir düzenlemeye Vergi Usul Kanunu'nda yer verilmesini gerekli buluyoruz. OECD'nin transfer fiyatlandırması rehberinde yer alan ve “yazılı bir sözleşmenin olmaması halinde veya yazılı bir sözleşme olmakla birlikte sözleşme şartlarının tarafların davranışları ile uyumsuz olduğu hallerde, tarafların davranışları dikkate alınmasını” öngören düzenlemeye benzer bir ifadenin, 1 Seri No'lu Tebliğ'de yer alması da doğru bir yaklaşım olacaktır.

Türk vergi hukukunda gayri maddi varlıkların konu olduğu transfer fiyatlandırması işlemleri bakımından önemli bir sorun, gayri maddi varlık tanımının mevzuatta doğru ve kesin bir biçimde yapılmamış olmasıdır. OECD'nin transfer fiyatlandırması rehberinde “ticari faaliyetlerde kullanmak için sahip olunabilen veya kontrol edilebilen nitelikte olan ve karşılaştırılabilir şartlarda bağımsız işletmeler arasındaki bir işlemde kullanımı veya transferi halinde işlem bedelini karşılayabilecek, fiziki veya finansal varlıklar (özsermaye araçları veya sözleşmeye dayalı haklar gibi) dışında kalan varlıklar” olarak kullandığı tanım, Türk transfer fiyatlandırması düzenlemelerinde bir tanım geliştirilmesi sürecinde referans alınabilir.

OECD'ye göre gayri maddi varlığın el değiştirmesi veya kullanımı nedeniyle elde edilen gelirlerin, şirketler arasında değer yaratımına uygun olarak dağılımının sağlanması gerekir. Bu dağılım yapılırken de tarafların gayri maddi varlığın geliştirilmesi, iyileştirilmesi, sürdürülmesi, korunması ve kullanılması ile ilgili gerçekleştirdikleri önemli işlevlerin belirlenmesi ve dikkate alınması gerekir. 1 Seri No'lu Genel Tebliğ'in 7.2- c.1. maddesine göre, “gayri maddi hakların geliştirilmesi, mülkiyeti ve kullanımına ilişkin grubun ayrıntılı stratejisi hakkında açıklamalar” genel raporda bulunmalı ve bu rapor kurumlar vergisi beyannamesi ekinde vergi idaresine verilmelidir. Bu düzenlemeye “gayri maddi varlığın iyileştirilmesi, sürdürülmesi ve korunması hakkında grubun ayrıntılı stratejisi hakkında açıklamalar” ifadesinin de eklenmesi bu bağlamda gerekli görülmektedir. Böylece tarafların işleme

katkılarını doğru bir biçimde belirlemek vergi idaresi için mümkün olabilir. Ek olarak değerlemesi zor olan gayri maddi varlıkların transferi ile ilgili 1 Seri No'lu Tebliğ'de özel ölçü ya da kuralların benimsenmesini önemli bulmaktayız.

Emsallere uygunluk ilkesinin uygulanmasında, karşılaştırılabilirlik analizi sürecinde rastlanılan bir diğer sorun ise karşılaştırılabilir işlem bilgilerine erişim sorunudur. Türk vergi idaresi tarafından vergi incelemelerinden elde edilen yani hali hazırda sahip olunan bilgiler üzerinden veri bankalarının oluşturulması, güvenilir emsale ulaşmak bakımından önem arz eder. Bu süreçte, mükelleflerin vergi mahremiyetinin korunmasına özen gösterilmelidir. Öte yandan gayri maddi varlıkların konu olduğu işlemlerin incelenmesi süreci, uzmanlık gerektirir. Bu tip incelemeler için gayri maddi varlıklar konusunda uzman personellerin görevlendirilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2014). Vergi Borcunu Etkileme Çabalarının Anayasal Vergilendirme İlkeleri Kaşısındaki Konumu. B. Yaltı (Dü.) içinde, *Vergiden Kaçınmanın Önlenmesi* (s. 25-44). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akkaya, M. (2013). Transfer Fiyatlandırması Yolu ile Örtülü Kazanç Dağıtımı -İşlev, Hukuki Nitelik, Sorunlar-. E. F. Yavaşlar içinde, *Uluslararası Tartışma Ortamında Transfer Fiyatlandırması* (s. İstanbul). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınevi.
- Aksoy Dursun, S. (2012). *Eşya Kavramı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Arkan, B. (2016, Eylül). Gayri Maddi Haklara İlişkin Düzenlemeler ve Değerleme Yöntemleri ile Emsal Bedel Tespiti. *Vergide Gündem Dergisi*(Transfer Fiyatlandırması Özel Sayısı).
- Arora, T., Mitra, R., ve Gupta, S. (2009). Transfer Pricing of Intellectual Property in The Automotive Industry a Focus on India . *PWC Transfer Pricing* . PWC.
- Atasoy, H. (2020). Maddi Olmayan İktisadi Kıymetlerin Transfer Fiyatlandırması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş , L. (2017). Transfer Fiyatlandırması ve Gayri Maddi Mallar. *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı*. içinde İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ağar, S. (2015). Transfer Fiyatlandırmasının Hukuki Niteliği. *TBB Dergisi*(119), 143-208.
- Başaran Yavaşlar , F., ve Kahraman, A. (2018). Türkiye Bakımından Dolaysız Vergilerin Dolanılmasıyla Mücadelede Makul Strateji . F. B. Yavaşlar (Dü.) içinde, *VEUP 2. Yıllık Kongresi-Dolaysız Vergilerin Dolanılmasıyla Mücadelede Türkiye ve Avrupa Birliği Arasında İşbirliği Stratejileri* (s. 203-235). İstanbul : On İki Levha Yayıncılık.
- Berk, A. (2012, Mayıs). Bir Transfer Fiyatlandırması Açmazı: Uygun Emsal Tespiti Üzerine Tartışmalar ve Öneriler . *Vergi Sorunları Dergisi*(284).
- Bhat, G. (2009). *Transfer Pricing, Tax Havens and Global Governance*. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.
- Biyani, Ö. (2007). Türk Vergi Hukukunda Yeni Bir Boyut: Transfer Fiyatlandırması. *E-Yaklaşım*(49).
- Black, H. C. (Dü.). (1968). *Black's Law Dictionary*. West Publishing Co.

- Camargo, B. (2018). Outright sale of IP: Practical Consideration Post-BEPS . *International Tax Review Intangibles* (4).
- Döner, B. (2019). Doğrudan E-Ticarette Katma Değer Vergisinin Sınır Ötesi Uygulanması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Doğan, G. (2006). Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı ve İlişkili Kişi Kavramı. *Yaklaşım*(168).
- Duran, M. (2013, Mart). OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi'nin Gayri Maddi Varlıklarla İlgili Bölümünün Güncellenmesine İlişkin Çalışmalar . *Vergi Sorunları Dergisi*(294), 143-151.
- Farny, O., Franz, M., Gerhartinger, P., Lunzer, G., Neuwirth, M., ve Saringer, M. (2015). *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens* . Wien : Kammer für Arbeiter und Angestellte für Wien .
- Göktuna, H. (2018). Türk Vergi Hukuku Mevzuatı ile AB'nin Vergiden Kaçınmaya Karşı Paketinin Karşılaştırılması. E. F. vd. içinde, *Dolaysız Vergilerin Dolanılmasıyla Mücadelede Türkiye ve Avrupa Birliği Arasında İşbirliği Stratejileri* (s. 121-164). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Gupta, R. (2018, July). Analysis of Intellectual Property Tax Planning Strategies of Multinationals and The Impact of The BEPS Project. *Australian Tax Forum*, 33(2), 185-219.
- Köse, T. (2014, Haziran). BEPS ile Mücadele Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması. *Vergi Sorunları Dergisi*(309).
- Kaneti, S.. (1992) Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi, *Vergi Dünyası* (131).
- Kaneti, S., Ekmekçi, E., Güneş, G., ve Kaşıkçı, M. (2019). *Vergi Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Karakoç, Y. (2017). *Genel Vergi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Lüdicke , J. (2015). Çok Uluslu İşletmelerde Yapılanma Formları. F. B. Yavaşlar (Dü.), *Uluslararası Vergi Hukuku'nda Güncel Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri- VEHUP I. Yıllık Kongresi*. içinde İstanbul .
- Longman Dictionary (Online)*. (2020, 9 15). <https://www.ldoceonline.com/dictionary/royalty> adresinden alındı
- OECD. (2015). *Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation- Actions 8-10- Final Reports* . Brussels: OECD.
- OECD. (2015). *Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking Into Account Transparency and Substance- Action 5- 2015 Final Report*. Brussels : OECD.
- OECD. (2017). *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version*. Brussels: OECD.
- OECD. (2017). *Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations* . Brussels: OECD.
- OECD. (tarih yok). *Glossary of Tax Terms* . OECD.
- Öncel, M. (1993). *Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Öncel, M., Kumrulu, A., ve Çağan, N. (2018). *Vergi Hukuku* (27. b.). Ankara: Yetkin Yayıncılık.

- Pehlivan, S. (2014, Mayıs-Haziran). Royalti Ödemelerinin Transfer Fiyatlandırması Analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 61-85.
- Saban, N. (2019). *Vergi Hukuku* (9. b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Saraçoğlu , F., ve Kaya, E. (2006). Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı. *Vergi Sorunları Dergisi*(216).
- Sava, V., ve Tureatca, V. (2017). Transfer Pricing - Between Optimization and International Tax Evasion . *Economics and Applied Informatics* (1), 107-112.
- Smullen , J. (2001). *Transfer Pricing for Financial Institutions* . Cambridge : Woodhead Publishing Limited Cambridge .
- Şenyüz, D. (2008). Peçeleme ve Muvazaanın Niteliği Arasındaki Farklar. *Yaklaşım*, 16(185).
- Taylor, G., Richardson, G., ve Lanis, R. (2015, January). Multinationality, Tax Havens, Intangible Assets and Transfer Pricing Agressiveness: An Emprical Analysis. *Journal of International Accounting Research* , 14(1), 25-57.
- Tokay Acar, U. (2013). *Transfer Fiyatlandırması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uçar, D. (1993). *İngilizce ve Fransızca Karşılıklarıyla Vergicilik Terimleri Sözlüğü*. Ankara : Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Yılmaz , E. (2013). Kanuna Karşı Hilenin Vergi Hukukundaki Görünümü Olarak Peçeleme Kavramı ve Muvazaa ile Mukayesesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 1758-1781.
- Yaltı, B. (2009). Transfer Fiyatlandırmasında Gizli Emsal. *Vergi Sorunları*(251).
- Yaltı Soydan , B. (1996). Çok Uluslu İşletmeler ve Vergi İdareleri için Transfer Fiyatlandırması Rehberi. *Vergi Sorunları Dergisi*(91).